

Η Επανάσταση των Παιδιών: Χρονολόγιο ενός δυστυχήματος σε σιδηροδρομικό σταθμό στη Σερβία

Το μεσημέρι της 1 Νοεμβρίου του 2024 κατέρρευσε το στέγαστρο του κτιρίου του σιδηροδρομικού σταθμού της πόλης Novi Sad, λίγο καιρό μετά την ολοκλήρωση της πολυδάπανης ανακαίνισης του—ένα έργο εθνικής σημασίας. Το τραγικό αυτό περιστατικό στοίχισε τη ζωή σε 15 ανθρώπους, διαφόρων ηλικιών. Έλαβε χώρα στη σκιά των τραγωδιών του 2023: δύο συνεχόμενες μαζικές δολοφονίες — η πρώτη σε ένα επιφανές δημοτικό σχολείο στο κέντρο του Βελιγραδίου και η δεύτερη σε κοντινά χωριά της πρωτεύουσας. Η νέα καταστροφή επανάφερε το τραύμα σε μια κοινωνία που ακόμη θρηνούσε.

Εξοργισμένοι, οι πολίτες της Novi Sad κατέβηκαν στους δρόμους, απαιτώντας απόδοση ευθυνών για το δυστύχημα. Οι διαμαρτυρίες τους γρήγορα βρήκαν ανταπόκριση σε δράσεις αλληλεγγύης και από κατοίκους άλλων πόλεων. Ωστόσο, η εβδομάδα που ακολούθησε συνοδεύτηκε από ανησυχητικές αντιδράσεις από τις αστυνομικές αρχές—τόσο τις ενδεδυμένες με στολές όσο και αυτές με πολιτικά ρούχα—των οποίων οι ενέργειες παρέπεμπαν σε χάος και βία, σαν να επρόκειτο για συμμορίες χούλιγκαν. Αναφορές για ακραία περιστατικά βίας κατά των διαδηλωτών κυκλοφόρησαν ευρέως.

Στις 22 Νοεμβρίου, κατά τη διάρκεια μιας σιωπηλής διαμαρτυρίας στο Βελιγράδι, φοιτητές και καθηγητές από τη Σχολή Θεατρικών Τεχνών δέχθηκαν επίθεση από μια φερόμενη ως αυθόρμητη ομάδα εξαγριωμένων πολιτών. Οι φοιτητές είχαν προηγουμένως ζητήσει από τα οχήματα που διέσχιζαν το σημείο να σταματήσουν για 15 λεπτά, προκειμένου να τιμήσουν τα θύματα στη Novi Sad. Αυτό που ακολούθησε ήταν μια βίαιη σύγκρουση, με αρκετούς φοιτητές να τραυματίζονται σοβαρά. Η ταυτότητα των επιτιθέμενων αποκαλύφθηκε γρήγορα, καθώς διαπιστώθηκε ότι ήταν μέλη του κυβερνώντος πολιτικού κόμματος, με τουλάχιστον δύο από αυτούς να κατέχουν υψηλές θέσεις. Παρά τα σαφή στοιχεία, δεν λήφθηκε καμία νομική ενέργεια εναντίον τους. Ως απάντηση, οι φοιτητές της Σχολής Θεατρικών Τεχνών συσπειρώθηκαν με τους συμφοιτητές τους στη Novi Sad και κατέλαβαν το πανεπιστήμιο τους. Αυτό που ξεκίνησε ως μια μικρή πράξη αντίστασης εξαπλώθηκε γρήγορα σε όλη τη χώρα. Μέρα με τη μέρα, πανεπιστήμια στο Βελιγράδι, στη Novi Sad, στο Niš και αλλού ενώθηκαν με το κίνημα, μετατρέποντας μια τοπική διαμαρτυρία σε εθνική κρίση.

Οι απαιτήσεις των φοιτητών ήταν απλές αλλά σημαντικές: να συλληφθούν οι δράστες της βίαιης

επίθεσης και να αναλάβει η Εισαγγελία της Δημοκρατίας τη δικαστική διαδικασία. Με άλλα λόγια, ήθελαν οι θεσμοί να επιτελέσουν το έργο τους.

Η ίδια έλλειψη απόδοσης ευθυνών που σημειώθηκε στην επίθεση αντικατοπτριζόταν και στο δυστύχημα του σιδηροδρομικού σταθμού. Η κατάρρευση της μαρκίζας φαινόταν να οφείλεται σε αμέλεια σε πολλά επίπεδα — από τον σχεδιασμό του έργου, την εκτέλεση της ανακαίνισης, έως τις δοκιμές ασφαλείας. Ο κόσμος απαιτούσε απαντήσεις: ποιος είναι υπεύθυνος και πώς θα λογοδοτήσει; Καταγγελίες για διαφθορά έδειχναν προς τον πρώην Υπουργό Υποδομών Goran Vesić, καθώς και τους νυν και πρώην δημάρχους της Novi Sad, Milan Đurić και Miloš Vučičević, ο οποίος είναι σήμερα Πρωθυπουργός της Σερβίας.

Η αντίδραση της κυβέρνησης ήταν προβλέψιμη, αλλά εξοργιστική. Αρχικά διάφοροι αξιωματούχοι υποστήριξαν ότι το κατεστραμμένο στέγαστρο δεν αποτελούσε τμήμα της ανακαίνισης του σταθμού—γεγονός που αποδείχθηκε γρήγορα αναληθές. Αντί να αντιμετωπίσουν το ζήτημα, κατέφυγαν σε τακτικές καθυστέρησης, αρνούμενοι να παραιτηθούν ή να λογοδοτήσουν. Η οργάνωση ομάδων χούλιγκαν, παραστρατιωτικών και αστυνομικών για να επιτεθούν σε ειρηνικούς διαδηλωτές αποτέλεσε ένα επικίνδυνο σημείο καμπής.

Οι φοιτητές τότε διεύρυναν τα αιτήματά τους, διεκδικώντας το δικαίωμα στην ασφάλειά και στη προστασία των πολιτικών τους δικαιωμάτων, ενώ ταυτόχρονα απαιτήσαν και την δημοσιοποίηση των εγγράφων που αφορούσαν την ανακαίνιση του σταθμού. Οι θεσμοί δεν κατάφεραν να ανταποκριθούν.

Ο Πρόεδρος Vučić μπήκε στο παιχνίδι με την χαρακτηριστική του αλαζονεία, εμφανιζόμενος στην εθνική τηλεόραση για να χλευάσει τους διαδηλωτές και να «δωροδοκήσει» τους φοιτητές με αμφίβολης αξίας πιστωτικά ομόλογα ακινήτων. Ταυτόχρονα παρουσίασε μια στοίβα άσχετων εγγράφων, κρατώντας ωστόσο τα πιο κρίσιμα αποσιωπημένα.

Η αντίδραση των φοιτητών ήταν εντυπωσιακή στην απλότητά της. Υπενθύμισαν στον κόσμο ότι τα αιτήματά τους απευθύνονταν στα αρμόδια θεσμικά όργανα, όπως ορίζεται από το Σύνταγμα, όπου οι εξουσίες του προέδρου σε τέτοια ζητήματα είναι περιορισμένες. Δεν μπήκαν σε διαπραγματεύσεις—ούτε με τον Vučić, ούτε με κανέναν άλλον. Για αυτούς, ο νόμος ήταν αδιαπραγμάτευτος.

Απαντώντας στους ισχυρισμούς της κυβέρνησης ότι είχαν ικανοποιηθεί όλα τα αιτήματά τους, οι φοιτητές αντέτειναν σθεναρά πως κανένα από αυτά δεν είχε εκπληρωθεί. «Η κυβέρνηση δεν αποφασίζει εξ ονόματός μας», δήλωσαν. Αλλά ποιος αποφασίζει; Οι φοιτητές υιοθέτησαν μια αυτοδιαχειριζόμενη, οριζόντια δομή, παραμερίζοντας τα παραδοσιακά αντιπροσωπευτικά φοιτητικά όργανα, υιοθετώντας ένα μοντέλο μαζικών συνελεύσεων. Οι συνελεύσεις—μεγάλες συγκεντρώσεις όπου οι συμμετέχοντες μοιράζονται ανοιχτά τις απόψεις τους, ανταλλάσσουν γνώσεις και παίρνουν συλλογικές αποφάσεις—έγιναν η καρδιά του κινήματος. Παράλληλα, ομάδες εργασίας ανέλαβαν τη διαχείριση των λογιστικών θεμάτων, της επικοινωνίας με τα μέσα ενημέρωσης και ποικίλων άλλων δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων. Επίσης,

ανέλαβαν πρωτοβουλίες υποστήριξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, επιδεικνύοντας μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα σε σχέση με τη 12χρονη διακυβέρνηση της χώρας.

Η υποστήριξη προς τους φοιτητές αυξήθηκε. Αγρότες, μαθητές, πολιτιστικοί οργανισμοί, εκπαιδευτικοί, η Σερβική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών, εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας και φοιτητές από το εξωτερικό—σε πόλεις όπως το Ζάγκρεμπ, τη Λιουμπλιάνα, το Σαράγεβο, το Βερολίνο και το Παρίσι—ενώθηκαν και στήριξαν αυτήν τη δράση.

Στις 22 Δεκεμβρίου, οι φοιτητές κάλεσαν τους πολίτες στην Πλατεία Slavija για μια μαζική διαμαρτυρία. Η ανταπόκριση ήταν εντυπωσιακή. Εκτιμάται ότι 100.000 άτομα κατέκλυσαν τους δρόμους.

Το πλήθος τήρησε 15 λεπτά σιγής για τα θύματα στη Novi Sad. Μέσα σε αυτή τη βαθιά σιωπή, αναδύθηκε ένα ξεχασμένο αίσθημα φροντίδας, ασφάλειας και παρηγοριάς— έμοιαζε με ένα συναίσθημα που αντλείται από μνήμες της παιδικής μας ηλικίας. Όταν η σιωπή έληξε, ξέσπασε ένα συλλογικό ουρλιαχτό, το οποίο σηματοδότησε την αρχή αυτού που πολλοί αποκαλούν πλέον την Επανάσταση των Παιδιών.

*Η **Ana Pinter** (γεν. 1987) είναι καλλιτέχνης και πολιτιστική εργαζόμενη με έδρα το Βελιγράδι. Η καλλιτεχνική της πρακτική επικεντρώνεται στις παραστατικές τέχνες, στη θεωρητική έρευνα και σε προγράμματα μη-τυπικής εκπαίδευσης. Ερευνά συνεργατικούς και συμμετοχικούς τρόπους εργασίας, υποστηρίζοντας τη δημιουργία ισχυρών, αλληλέγγυων και ελευθερωμένων κοινοτήτων.

Μετάφραση από τα αγγλικά: **Μυρτώ Σαρμά**